

COMPARTIM UN FUTUR

Coneguem el parc de les Planes

Dossier del mestre

Ajuntament de L'Hospitalet

 AMB
www.amb.cat/parcs

El dossier per a la descoberta del parc de les Planes de l'Hospitalet de Llobregat és un recurs educatiu de l'Àrea Metropolitana de Barcelona, que té l'objectiu de donar a conèixer els valors històrics i ambientals del parc i la importància de la implicació de les persones en la conservació de l'entorn.

El dossier està adreçat al cicle superior de primària i adaptat als continguts curriculars de l'àrea de coneixement del medi natural, social i cultural. Les activitats plantejades permeten conèixer la vegetació, els ocells, el paper ambiental dels parcs en l'entorn urbà... tot observant i experimentant. També es proposen un seguit d'activitats per fer a l'aula, abans i després d'anar al parc, per aprofundir en altres temes relacionats.

El recurs està pensat per donar a conèixer als alumnes de l'Hospitalet l'entorn més proper, però els alumnes de tota l'àrea metropolitana de Barcelona també poden descobrir i experimentar els valors dels parcs urbans, on poden accedir fàcilment amb transport públic.

El dossier educatiu i del mestre han estat elaborats en col·laboració amb l'Ajuntament de l'Hospitalet de Llobregat i l'Escola d'Adults de Can Serra de la ciutat en el marc d'un projecte d'Aprenentatge i Servei.

Índex

4

Presentació

5

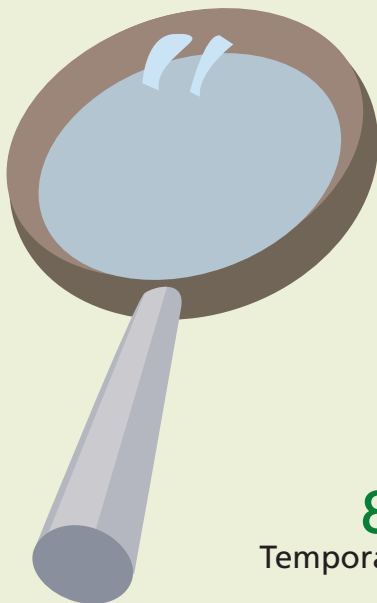
Objectius
generals

6

Continguts
curriculars

23

Altres propostes
de treball

8

Disseny del
material

20

Activitats per fer
després de la visita

8

Temporalització

10

Activitats per fer
durant la visita

9

Activitats per fer
abans de la visita

Presentació

La Xarxa de Parcs Metropolitans és un conjunt d'espais públics de referència ciutadana, que completa el cinturó verd de les ciutats de manera propera i quotidiana, i fa un important paper entre les petites places i jardins urbans i els grans sistemes naturals. Són indrets de gran vàlua tant pels valors naturals, ambientals i paisatgístics, com per la important funció social que desenvolupen.

Des dels seus inicis, durant els anys setanta del segle XX, la Xarxa de Parcs Metropolitans no ha parat de créixer. Actualment la formen 39 parcs, repartits en 26 municipis, amb una superfície total de més de 200 hectàrees. En funció de l'origen i la situació es pot parlar de tres tipologies bàsiques de parcs: parcs integrats als nuclis urbans, parcs associats a zones forestals i jardins botànics i històrics. Aquests últims són indrets valuosos i fràgils, creacions úniques, que formen part de la història de pobles i ciutats. Actualment hi ha sis jardins històrics que formen part de la xarxa de parcs: la Molinada, Can Vidalet, Torreblanca, Can Mercader, Can Solei i Ca l'Arnús i el Jardí Botànic Històric.

Respecte de la vegetació, cal esmentar la presència d'arbres catalogats d'interès local. Aquests exemplars destaquen per les dimensions, la història, la raresa botànica o les qualitats estètiques, i mereixen una protecció especial que n'asseguri la conservació. Per conservar aquesta vegetació i els parcs en general és fonamental donar a conèixer l'existència i la importància d'aquests espais i fer-ne possible la descoberta.

Amb aquesta voluntat neix el dossier educatiu *Coneguem el parc de les Planes*, una eina adreçada a mestres i alumnes que ha de permetre apropar els infants al parc, alhora que es converteix en un recurs didàctic per poder treballar dins del marc escolar diferents aspectes relacionats amb les plantes, la fauna i els valors ambientals dels parcs, entre d'altres.

Si voleu més informació sobre la Xarxa de Parcs Metropolitans, consulteu el web de l'Àrea Metropolitana de Barcelona www.amb.cat/parcs

Objectius generals

- Descobrir de manera activa alguns dels **valors ambientals del parc de les Planes**.
- Donar a conèixer la **biodiversitat** present al parc.
- **Acostar els infants a les plantes** tot observant-ne les característiques i particularitats.
- Reflexionar sobre la importància de la **implicació de les persones** en la **conservació de l'espai públic**.

Fitxa didàctica

- **Àmbit curricular:** coneixement del medi natural, social i cultural.
- **Nivell educatiu:** cicle superior d'educació primària. Adaptable a primer cicle d'ESO.
- **Lloc de realització:** parc de les Planes (l'Hospitalet de Llobregat).¹
- **Estacionalitat:** tot l'any, malgrat que és preferible realitzar-la a la primavera o a la tardor.

Característiques de l'activitat

- **Tipus:** treball de camp i a l'aula.
- **Descripció:** visita al parc de les Planes i activitats a l'aula. La visita s'inicia amb la descoberta de l'espai i la situació en el plànol d'alguns elements. Les activitats prèvies a la sortida tenen com a objectiu conèixer el parc, així com situar-lo en l'entorn urbà que l'envolta. I les activitats posteriors pretenen profunditzar en alguns aspectes que tenen a veure amb els valors ambientals del parc, a través d'experiments senzills.
- **Material individual:** dossier educatiu,² llapis i goma.
- **Material col·lectiu per a la sortida:** mocadors de paper, lupes, un mirall i una brúixola. Aconsellable portar càmera fotogràfica.
- **Material col·lectiu per a les activitats a l'aula:** una cartolina, un retolador, sis tapes de pots de vidre i dos termòmetres exteriors.
- **Durada:** 3 hores adaptables, i treball a l'aula.
- **Activitat monitoritzada:** el mestre pot dur a terme l'activitat de manera autoguiada o es pot fer amb un monitor o educador ambiental (consulteu a l'AMB o a l'Ajuntament de l'Hospitalet).

¹ Com arribar al parc: www.amb.cat/parcs

² Descarregable als webs de l'Àrea Metropolitana de Barcelona i de l'Ajuntament de l'Hospitalet.

Continguts curriculars

Àrea: coneixement del medi natural, social i cultural

Competència bàsica

Conviure i habitar el món (competència en el coneixement i en la interacció amb el món físic, i competència social i ciutadana).

- Situar-se en l'espai, orientar-s'hi i desplaçar-s'hi utilitzant plànols i mapes.
- Identificar, localitzar i descriure les principals característiques naturals, humanes i socials d'un territori utilitzant conceptes i procediments geogràfics.
- Identificar i valorar elements del patrimoni.
- Conèixer i comprendre el context natural, cultural i social on l'infant està immers.
- Plantejar preguntes investigables sobre característiques i canvis observables en els éssers vius, en els ecosistemes propers i en la Terra vista com a planeta; identificar-hi proves i extreure'n conclusions que possibilitin prendre decisions per actuar.

Altres competències

Competències comunicatives

- Expressar idees i organitzar informacions de manera eficaç i intel·ligible sobre espais, problemes i fenòmens naturals.
- Comunicar idees i informacions de manera oral, escrita i visual.

Competències metodològiques

- Plantejar-se preguntes que puguin ser objecte d'investigació.
- Utilitzar habilitats per a la recollida i tractament de la informació.
- Utilitzar el pensament crític i creatiu per a l'anàlisi de la informació, la resolució de problemes i la presa de decisions.

Competències personals

- Aplicar coneixements i habilitats en contextos familiars i de l'entorn.
- Desenvolupar habilitats personals (autoestima, autocrítica, autoreflexió, autoaprenentatge, iniciativa...) que afavoreixen les relacions interpersonals.

Objectius

- Participar activament en el treball en grup, adoptant una actitud responsable, solidària, cooperativa i dialogant.
- Identificar, analitzar i valorar críticament la intervenció humana en el medi i el seu impacte al llarg del temps.
- Reconèixer en el medi natural, social i cultural els canvis i les continuïtats relacionats amb el pas del temps, comprendre algunes relacions de successió i simultaneïtat, de cronologia i de durada, i aplicar aquests coneixements en la interpretació del present, la comprensió del passat i en la construcció del futur.
- Utilitzar la llengua com a eina per construir coneixements, per comunicar i compartir amb els altres.

Continguts

L'entorn i la seva conservació

- Utilització i interpretació de diferents representacions cartogràfiques (plànols, fotos aèries) per localitzar elements importants del medi físic.
- Anàlisi dels elements naturals i antròpics que influeixen en la configuració del paisatge.

El món dels éssers vius

- Observació i descripció d'alguns éssers vius i de la seva interacció amb el medi.
- Ús de claus i guies per a la determinació d'organismes.

Persones, cultures i societats

- Observació, identificació i descripció d'alguns trets demogràfics de la societat.

Canvis i continuïtats en el temps

- Anàlisi de l'evolució d'algun element patrimonial de l'entorn proper. Valorar i respectar les manifestacions del patrimoni.

El món dels éssers vius

- Ús de tècniques de representació gràfica.
- Anàlisi d'elements del patrimoni natural i cultural.
- Aplicació d'habilitats de relació social i respecte per la diversitat.

Disseny del material

Per tal de desenvolupar l'activitat existeixen dos materials específics:

Dossier educatiu

Guia per a la descoberta del parc i el desenvolupament de les activitats.

Dossier del mestre

Guia amb les indicacions per al bon funcionament de l'activitat, així com les orientacions didàctiques i metodològiques.

Els dossiers es poden descarregar i imprimir en format llibret, des dels webs de l'Àrea Metropolitana de Barcelona i de l'Ajuntament de l'Hospitalet de Llobregat.

Temporalització

L'activitat consta de tres moments diferents, que s'identifiquen al dossier educatiu amb un pictograma:

Abans de la visita al parc

Sessió de 45-50 minuts per presentar el material didàctic, contextualitzar la visita al parc i fer les activitats prèvies.

Durant la visita al parc

Sessió de 3 hores aprox. adaptable.

Després de la visita al parc

Dues hores que es poden dividir en dues sessions que permetin visualitzar el resultat dels experiments proposats. Permet reforçar i aprofundir en els continguts treballats al parc.

Descripció de les activitats

Abans de la visita al parc

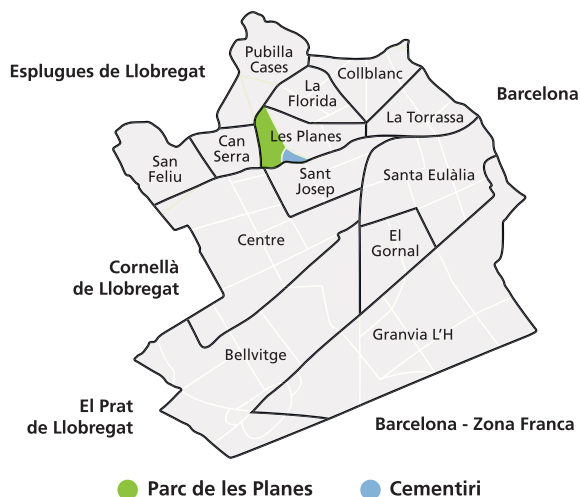
Es recomana tractar aspectes concrets de la sortida (mitjà de transport, material que cal portar, normes de seguretat i respecte vers l'entorn) i copsar quin és el grau de coneixement de l'espai per part dels infants: quin ús en fan, quina visió tenen del parc... i així poder avaluar com ha canviat la imatge sobre aquest indret arran de l'activitat. Per conèixer el parc de les Planes: www.amb.cat/parcs

On ens trobem

Dossier educatiu, pàg. 6-7

Treballem la situació geogràfica del parc a partir del plànol de la ciutat de l'Hospitalet i fem un petit exercici que ens permet mostrar l'alta densitat d'habitants que viuen al voltant del parc i reflexionar sobre la importància per a la ciutat d'aquest espai verd.

Les dades demogràfiques sobre la ciutat i els diferents barris, les trobareu de manera detallada al web de l'Ajuntament de l'Hospitalet.

Una mica d'història

Dossier educatiu, pàg. 8-9

Llegim aquesta introducció històrica que ens permet presentar alguns aspectes que serviran per a la visita al parc.

Durant la visita al parc

La visita comença a la plaça del rellotge, una de les entrades del parc.

Introduïm la importància d'un espai verd com aquest per a la ciutat de l'Hospitalet, i molt especialment per als barris que l'envolten. Situem els diferents barris de la ciutat a partir del punt on ens trobem.

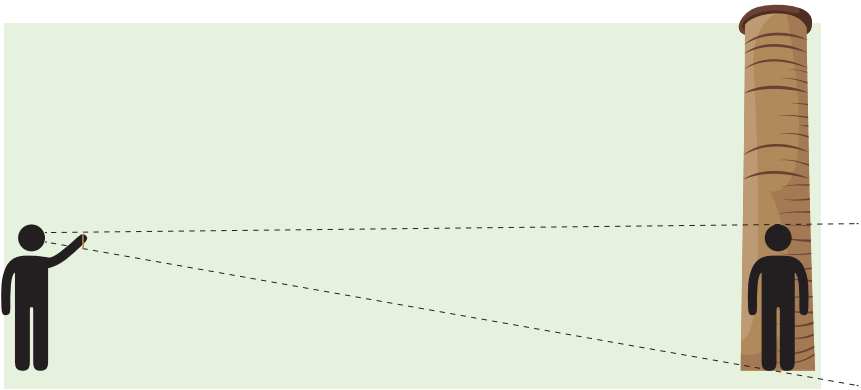

Alguns elements singulars. Les xemeneies

Dossier educatiu, pàg. 10-11

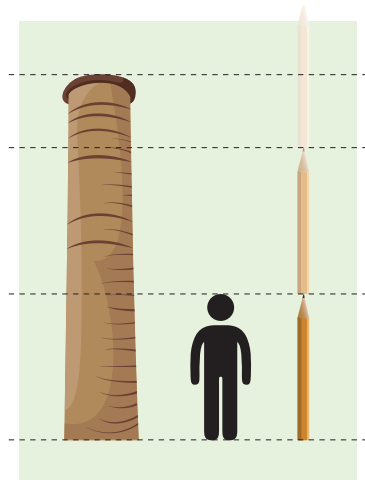
Situem les dues xemeneies del parc al plànol i expliquem el passat industrial de la zona, destacant aquests elements patrimonials.

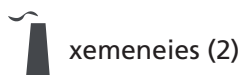
Per al càlcul aproximat de l'alçada de la xemeneia podem fer servir el següent mètode:

Quan veieu aquest objecte de la mateixa alçada que l'objecte de referència, només heu de prendre aquesta mesura i anar pujant per trams fins arribar a la part superior de l'objecte, i així sabreu aproximadament l'alçada.

$$\begin{aligned} &\text{Alçada objecte de referència} \\ &\quad \times \\ &\quad \text{Número de repeticions} \\ &\quad = \\ &\text{Alçada aproximada xemeneia} \end{aligned}$$

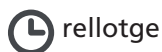

xemeneies (2)

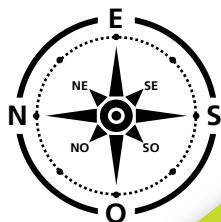
jocs infantils

rellotge

escultura

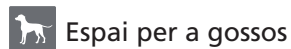

Pistes de Petanca

Camp de futbol la Florida

Mirador P Pàrquing

Espai per a gossos

Orientem-nos

Dossier educatiu, pàg. 12-13

Orientem el plànol amb l'ajuda d'una brúixola i dibuixem els punts cardinals a la rosa dels vents. Situem al plànol els diferents elements que hi falten (dues xemeneies, torre del rellotge, jocs infantils i escultura). A mesura que localitzem els elements, desenvolupem les activitats relacionades amb alguns.

● **Arbres**

1. Pi pinyer
2. Pi blanc
3. Roure Martinenc
4. Alzina

▲ **Roques**

- A. Metamòrfica
- B. Sedimentària

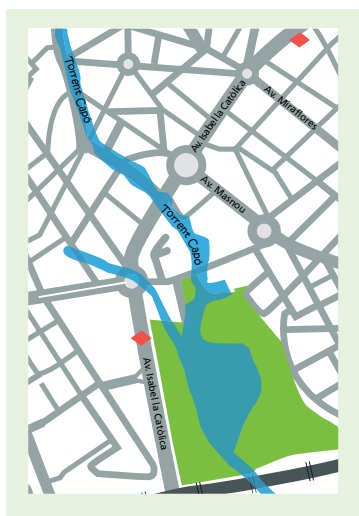

El parc de les Planes no és pla

Dossier educatiu, pàg. 14-15

Observem la forma de ve baixa que té el parc, que correspon amb el recorregut de l'antic torrent Capó.

Pel que fa al soroll d'aigua que se sent normalment a les reixes del clavegueram (situades en el creuament dels dos camins principals del parc, a prop de l'espai per a gossos), cal indicar que l'única relació amb l'antic torrent és que el clavegueram del parc segueix el mateix curs.

El soroll es deu a l'existència d'un dipòsit d'aigua per regar aquest i altres parcs. Aquesta aigua, que s'extreu dels túnels del metro per evitar que s'inundin, s'aprofita per al reg. El sobrant, una vegada ple el dipòsit, marxa fins al clavegueram per un sobreeixidor, la qual cosa explica el soroll.

Observem el paisatge

Dossier educatiu, pàg. 16-17

Guanyem una mica d'alçada per la zona de les escales per tal de tenir una vista més bona del conjunt del parc i de les zones properes, i aprofitem per treballar diferents aspectes relacionats amb la lectura i interpretació del paisatge.

Aprenem coses sobre les roques

Dossier educatiu, pàg. 20-23

Ens acostem als dos triangles indicats amb la lletra A i B del plànol. Amb les lupes observem acuradament les roques per tal d'identificar-les.

La **llicorella** o **pissarra** és una roca metamòrfica d'origen sedimentari formada per la compactació d'argiles. Està constituïda per fragments petits únicament visibles amb lupa i presenta exfoliació en làmines. Sol ser de color negre blavós o negre grisenc, però n' existeixen varietats vermelles, verdes i d'altres tons. Gràcies a la seva impermeabilitat, la pissarra s'utilitza en la construcció de teulades, com a pedra de pavimentació i, antigament, com a element d'escriptura.

El **conglomerat** és una roca sedimentària detrítica. En concret, la que trobem al parc és de còdols arrodonits, amb poca matriu i amb ciment calcari, de tipus montserratí.

Explicuem la troballa d'uns fòssils a la zona, especialment el d'una tortuga, l'any 1905.

La vegetació del parc

Dossier educatiu, pàg. 24-31

Treballem dos grans temes: la vegetació autòctona, i la vegetació de les rieres (la vegetació exòtica es proposa treballar després a l'aula).

En el dossier educatiu hi ha un recordatori d'algunes formes de classificació de les plantes del parc a partir de les característiques de les fulles.

La vegetació autòctona que s'identifica és la següent:

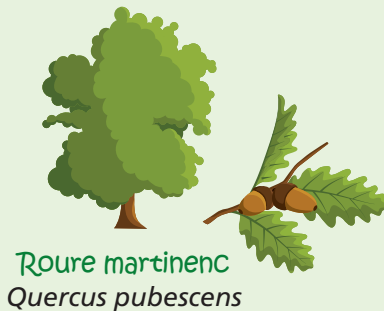
Pi blanc
Pinus halepensis

Pi pinyer
Pinus pinea

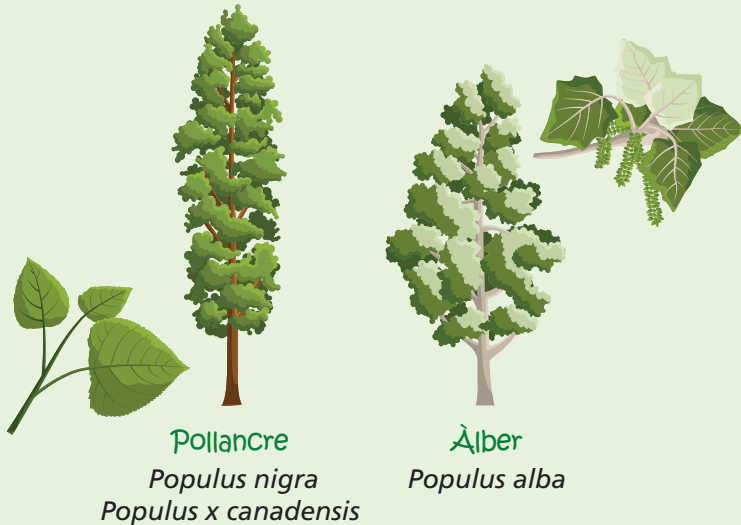

Aizina
Quercus ilex

Roure martinenc
Quercus pubescens

Les espècies de vegetació de riera que s'observen són l'àlber i el pollancre:

Hi ha diferents zones del parc on es troben diversos exemplars de pollancre i àlbers propers per tal de poder fer una bona comparació dels diferents exemplars. Una de les més adequades és l'avinguda central del parc, la qual ressegueix l'antiga riera i on podem trobar a la banda del camp de futbol diversos exemplars de pollancre i a la banda de l'avinguda d'Isabel la Catòlica diversos exemplars d'àlbers.

Cal destacar que entre els pollancre plantats a la zona existeixen tres varietats diferents, les quals es distingeixen bàsicament pel port i la mida de les fulles, malgrat que també presenten algunes diferències quant a la forma de les fulles. La descripció detallada en el dossier educatiu ja inclou aquesta variabilitat.

Els Valors ambientals del parc

Dossier educatiu, pàg. 32-39

Treballem els valors ambientals que ens aporten els parcs, sobretot en relació amb la vegetació. Per tal d'introduir aquests aspectes partim de la base de les **pàgines 32 i 33** del dossier educatiu. Per descobrir el text, caldrà disposar d'un mirall per tal de llegir-lo correctament:

- Les plantes a la ciutat **són productores d'oxigen i absorbeixen partícules i elements químics** contaminants.
- L'existència de moltes plantes afavoreix la presència d'animals que no poden viure a altres indrets de la ciutat, cosa que fa **augmentar la biodiversitat**.
- Disminueix les **molèsties causades pel soroll**, ja que pot actuar com a pantalla i esmorteir-lo.
- És un espai comú **d'esbarjo i de relació**, i d'activitats de lleure.
- Ajuda a **disminuir l'estrès** i a augmentar el benestar de les persones.
- Ens aporta **humitat a l'atmosfera** gràcies al procés d'evapotranspiració de les fulles.
- Proporciona **ombra**, regula la radiació solar que arriba al terra i suavitza la temperatura de l'ambient.

Dues de les tres propostes pràctiques d'aquest apartat són per desenvolupar a l'escola, però és important introduir-les al parc.

Al parc realitzem la pràctica de la **pàgina 34**, sobre captació de contaminants. Per desenvolupar-la cal disposar d'alguns mocadors de paper.

En cas de fortes pluges resultarà difícil desenvolupar l'experiment. Aleshores podem emplaçar els alumnes a fer-la a l'escola quan hagin passat uns quants dies.

Alguns habitants del parc: els ocells

Dossier educatiu, pàg. 40-41

Durant la visita podem observar diferents animals, especialment ocells. Entre els ocells presents a la zona i que són fàcilment observables destaca la presència de la cotorreta de pit gris.

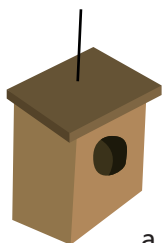
Aprofitem per parlar sobre els problemes que comporta sovint la tinença i l'alliberament de fauna exòtica.

Cotorreta de pit gris o argentina

Myiopsitta monachus

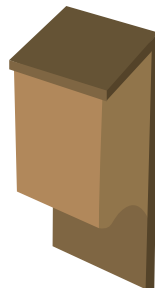
És una espècie exòtica que ha colonitzat àmpliament l'àrea metropolitana de Barcelona a causa de la importació i posterior alliberament (voluntari o no) d'exemplars.

Nien en grup i construeixen unes grans estructures a partir de branques entrelligades, ja sigui a sobre de palmeres o altres arbres. Mengem llavors, fruits de diversos arbres, fins i tot glans d'alzina, dàtils, fulles i borrons. També s'ha observat la depredació sobre ocells petits com mallerengues o pollets de merla.

Les **caixes niu** que observem als arbres són utilitzades per algunes espècies d'ocells que fan nius a les cavitats dels arbres o a les roques (d'aquí que moltes disposin d'un forat d'accés per als ocells). Moltes de les espècies que ocupen aquestes caixes, especialment les mallerengues, són molt beneficioses per a les persones i per a la salut dels arbres del parc, ja que són ocells insectívors i uns importants aliats per lluitar contra algunes plagues d'insectes.

Al parc també existeixen diversos **refugis per a ratpenats**, els quals no s'han de confondre amb les caixes niu per a ocells.

Després de la visita al parc

Per reforçar i aprofundir en els continguts treballats al parc.

El paisatge canvia?

Dossier educatiu, pàg. 18-19

Ens ajuda a reflexionar sobre la intervenció de l'ésser humà en el medi i en la seva capacitat per transformar el paisatge.

Les plantes exòtiques

Dossier educatiu, pàg. 28-29

L'origen de cadascuna de les plantes del parc de les Planes és el següent:

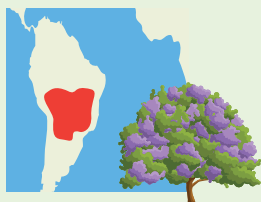
Eucaliptus

Eucalyptus globulus

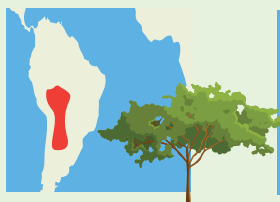
Magnòlia

Magnolia grandiflora

Xicranda

Jacaranda mimosifolia

Tipuana

Tipuana tipu

Palmera de dàtils

Phoenix dactylifera

Les plantes netegen l'aire

Dossier educatiu, pàg. 34-35

Aquesta pràctica reforça l'activitat desenvolupada al parc sobre la contaminació atmosfèrica i la capacitat de depuració de l'aire per part de les plantes.

L'experiment ens ha de permetre visualitzar les partícules en suspensió que es troben a l'aire, com per exemple algunes de les emeses pels vehicles amb motor de combustió i calefaccions.

Permet reflexionar no només sobre la importància dels espais verds urbans, sinó també sobre conceptes lligats a la sostenibilitat i al nostre model de vida i desenvolupament.

Un pulmó verd que respira

Dossier educatiu, pàg. 36-37

Activitat que permet comprovar el funcionament de l'efecte hivernacle i relacionar-lo amb l'experiment anterior centrat en els contaminants.

Els termòmetres que s'utilitzaran han de permetre mesurar temperatures superiors als 50°C, fàcilment assolible en alguns moments de l'any.

Aquesta recreació senzilla de l'efecte hivernacle permet iniciar un debat sobre aquest tema i obrir la porta a noves cerques d'informació i treballs d'aprofundiment.

Evitem l'escalfament del planeta

Dossier educatiu, pàg. 38-39

Activitat que permet complementar l'activitat anterior i treballar també les competències matemàtiques.

Alguns habitants del parc

Dossier educatiu, pàg. 40-41

Ens permet treballar les diferents adaptacions dels animals, en aquest cas, per tal de cercar aliment:

- becs fins i llargs especialitzats en la captura d'insectes.
- becs gruixuts i forts, típics dels ocells granívors.

La major part dels ocells tenen una dieta més variada del que sovint es creu, ja que combinen diferents tipus d'aliments segons l'època de l'any i els recursos tròfics que es van trobant.

El tipus d'alimentació bàsica de cada espècie del dossier és:

Mallerenga carbonera
insectívora

Tórtora turca
granívora

Cotorreta de pit gris
granívora

Cuereta blanca
insectívora

Pit-roig
insectívor

Mosquiter comú
insectívor

Gafarró
granívor

Tallarol capnegre
insectívor

Merla
omnívora

Cívic-incívic: els usos del parc

Dossier educatiu, pàg. 42

Reflexionem sobre els comportaments cívics i com la major part dels usuaris i usuàries dels parcs fan un bon ús de l'espai públic.

Altres propostes de treball

Per tal de recollir informació del parc durant l'activitat i poder treballar posteriorment a l'aula, els alumnes poden fer fotografies dels diferents elements que estudien: els arbres, els ocells, els elements arquitectònics...

Existeixen diferents recursos que poden enriquir l'observació dels ocells, facilitar-nos informació i possibilitar el fet d'escoltar el cant de les diferents espècies:

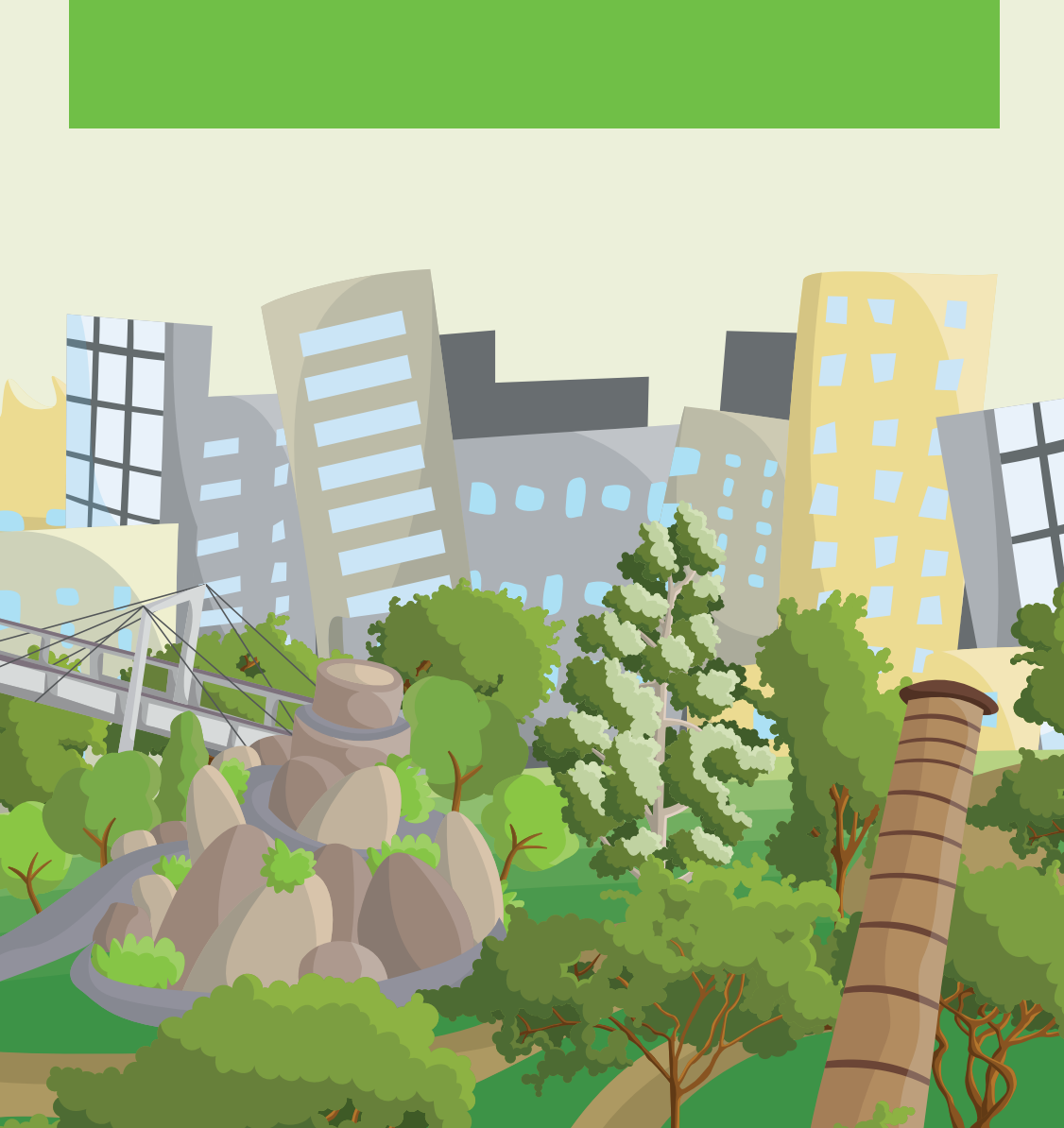
Aplicacions per a mòbils gratuïtes

- Guía de las aves e itinerarios ornitológicos de España, de SEO-Birdlife.

Recursos en línia

- Enciclopedia de las Aves de España, de SEO-Birdlife i la Fundació BBVA: www.encycopediadelasaves.es
- Servidor d'Informació Ornitològica de Catalunya (SIOC): www.sioc.cat

 AMB | Parcs

www.amb.cat/parcs

Parcs metropolitans

Ajuntament de L'Hospitalet

Amb la col·laboració de:

Escola d'Adults Can Serra